

ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHËTETËROR I REVIZIONIT
STATE AUDIT OFFICE

**КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ
ЗА ИЗВРШЕНА РЕВИЗИЈА НА
ВКУПЕН ФИНАНСИСКИ ИЗВЕШТАЈ
СО СПЕЦИФИКАЦИЈА НА ТРОШОЦИТЕ ЗА ПРИХОДИТЕ И
РАСХОДИТЕ ВО ИЗБОРНА КАМПАЊА
И РЕВИЗИЈА НА УСОГЛАСЕНОСТ НА
НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И
СРЕЌНИ ЛУЃЕ, НОСИТЕЛ ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ, ЛОКАЛНИ
ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА, ОПШТИНА ИЛИНДЕН**

01 2022 04 11

Скопје, декември 2022 година

СОДРЖИНА

Опис	Страна
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР	1 - 17
Сметководствени политики и образложенија кон финансискиот извештај	
- Вовед	18 - 19
- Сметководствени политики	20 - 23
- Образложенија кон финансискиот извештај	23

НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕЌНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

Кратенки користени во извештајот:

РСМ – Република Северна Македонија

Учесник во изборната кампања - Независна советничка листа-За подобар живот и среќни луѓе, носител Трајче Илиевски, Локални избори 2021 година, Општина Илинден

ДИК - Државната изборна комисија

ОИК - Општински изборни комисиии

ИК на ГС - Изборна комисија на Град Скопје

ААВМУ – Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги

ДКСК-Државна комисија за спречување на корупција

ЕДБ – Единствен даночен број

ЕМБС – Единствен матичен број на субјектот

Финансиски извештај - вкупен финансиски извештај со спецификација на трошоците за приходите и расходите во изборна кампања

ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА РЕВИЗИЈА
ENTI SHTETËTOR I REVIZIONIT
STATE AUDIT OFFICE

Број: 13-307/8

Дата: 16.12.2022 година

КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР

Резиме

Државниот завод за ревизија имаше обврска да изврши ревизија на Вкупниот финансиски извештај со спецификација на трошоците за приходите и расходите во изборната кампања, заедно со ревизија на усогласеност на сметката на Независна советничка листа - За подобар живот и среќни луѓе, носител Трајче Илиевски, Локални избори 2021 година, Општина Илинден.

Законскиот застапник на учесникот во изборната кампања до Државниот завод за ревизија и до останатите надлежни институции нема доставено финансиски извештај за изборната кампања согласно член 85 од Изборниот законик.

На ден 30.06.2022 година овластеното лице на учесникот во изборната кампања до ревизорскиот тим достави Известување со кое информира за причините за неизготвување и недоставување на законски пропишаните извештаи.

За финансискиот извештај на сметката на Независна советничка листа - За подобар живот и среќни луѓе, носител Трајче Илиевски, Локални избори 2021 година, Општина Илинден, како и за усогласеноста со законската регулатива, упатства и воспоставени политики се воздржуваме од изразување мислење.

Со ревизијата констатирани се следните состојби:

- не се изготвен и не е доставен до ДЗР, ДКСК и ДИК Извештајот за примените донации на трансакциската сметка за финансирање на изборната кампања од денот на отворање на трансакциската сметка до крајот на десеттиот ден од изборната кампања и
- вкупниот финансиски извештај со спецификација за трошоците за приходите и расходите во изборната кампања - финансискиот извештај не е доставен до надлежните институции ДЗР, ДИК, ДКСК, советот на Општина Илинден и Собранието на РСМ.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор

1

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

Ревизијата не дава препорака бидејќи се работи за група на граѓани кои еднократно за оваа изборна кампања го поддржуваат кандидатот.

Во делот на Останати прашања, утврдивме системски слабости за кои е потребно дополнително уредување на Изборниот законик и тоа:

- потреба од преиспитување на член 83 став 2 од Изборниот законик во делот на финансирањето на изборната кампања со средства од редовната сметка на политичката партија, како и допрецизирање на наведениот член во делот на финансирање на изборниот процес од донации од политичка партија, во однос на поединечните и вкупните лимити на средства финансирани/донирани од физички и правни лица;
- доуредување на член 76-д од Изборниот законик со пропишување на мерливи критериуми во делот на обезбедување и распределба на средствата од Буџетот на РСМ наменети за платено политичко рекламирање;
- да се уреди начинот на кој донаторите ќе докажат/потврдат дека не се „поврзани лица„ со радиодифузерите, печатените медиуми и електронските медиуми (интернет порталите) при финансирање или давање донации на политичките партии;
- регулирање на одредбите од член 85 од Изборниот законик, во делот на начинот на постапување за случаите кога во Вкупниот финансиски извештај се прикажани вишок на собрани средства на сметката за изборна кампања, како и неплатени обврски;
- пропишување на одредби со кои ќе се уреди дали може коалиција или политичка партија да поддржи независен кандидат - група избирачи и да ги користи доделените средства за платено политичко рекламирање за независниот кандидат - група избирачи, доколку може во кои услови и на кој начин и дали при таквата поддршка истиот има право да ги користи и средствата што му следуваат како независен кандидат;
- пропишување на обврска за доставување на извештај за искористените рекламни паноа и билборди од страна на општините во РСМ и градот Скопје;
- определување надлежен орган за следење и известување за изборното медиумско претставување на електронските медиуми (интернет портали);
- да се дополнат член 76-д став 11 од Изборниот законик и да се предвиди воспоставување на интероперабилен систем за размена и контрола на податоци за активност на банерите во кои ќе бидат вклучени сите засегнати страни;
- уредување на начинот на организирање, плаќање, следење и известување до надлежните органи за интернет претставувањето кое го вршат учесниците во изборната кампања преку социјалните мрежи;
- да се доуредат условите и критериумите кои е потребно да ги исполнат електронските медиуми за да имаат можност да аплицираат за политичко рекламирање во ДИК;

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор 2

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

- да се пропишат јасни и прецизни критериуми за распределба на буџетските средства наменети за платено политичко рекламирање на електронските медиуми (интернет портали);
- да се преиспита утврдениот краен рок за уплата на донации, односно потребно е да се утврди донациите да се уплатуваат најдоцна до денот на завршување на изборната кампања;
- доуредување на член 84-б, став 8 од Изборниот законик со кој ќе се даде можност Министерство за финансии со подзаконски акт да го уреди начинот на водење на деловните книги и подготвување на финансиските/финансискиот извештај за изборната кампања почитувајќи ги сите видови/извори на финансирање на изборната кампања кога не секогаш истите предизвикуваат паричен прилив на трансакциската сметка;
- доуредување на Изборниот законик со што во делот на Казни и прекршочни одредби ќе бидат предвидени глоби и за електронските медиуми (електронските портали) во случај за недоставување на Извештајот за рекламниот простор искористен од секој учесник во изборната кампања и средствата кои се платени и се побаруваат по таа основа;
- одредување на орган за спроведување на обуки поврзани со обврските за финансиско известување, со што ќе се придонесе за подобрување на транспарентноста за навремено информирање на јавноста за финансирањето на изборната кампања;
- номотехничко уредување на Изборниот законик поради тоа што одредени точки на одредени членови немаат следственост и во исто време во самите одредби на одредени членови има погрешно повикување и
- Собранието на РСМ да ја задолжи Законодавно - правната комисија на Собранието на РСМ да утврди пречистен текст на Изборниот законик и истиот термилошки да го усогласи со уставот и со правниот систем.

Надлежните институции потребно е да преземат активности за надминување на утврдените системски слабости.

Од страна на овластеното лице на субјектот, не се добиени забелешки на Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор

3

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕЌНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

1. Вовед

- 1.1. Државниот завод за ревизија имаше обврска да изврши ревизија на Вкупниот финансиски извештај со спецификација на трошоците за приходите и расходите во изборната кампања, заедно со ревизија на усогласеност на сметката на Независна советничка листа - За подобар живот и среќни луѓе, носител Трајче Илиевски, Локални избори 2021 година, Општина Илинден.
- 1.2. Ревизијата на финансискиот извештај од точка 1.1. на овој извештај е извршена согласно член 22 став 1 од Законот за државната ревизија и Годишната програма за работа на Државниот завод за ревизија за 2022 година, согласно член 23 од Законот за државната ревизија.
- 1.3. Не е вршена ревизија ниту сме издале извештај за финансискиот извештај за сметката на Независна советничка листа - За подобар живот и среќни луѓе, носител Трајче Илиевски, Локални избори 2021 година, Општина Илинден, поради тоа што сметката е отворена за еден изборен процес.
- 1.4. Одговорност за неизготвениот финансиски извештај од точка 1.1. на овој извештај, е одговорност на Независна советничка листа- За подобар живот и среќни луѓе, носител Трајче Илиевски, Локални избори 2021 година, Општина Илинден, застапувана од:
 - Трајче Илиевски, овластено лице.Оваа одговорност вклучува дизајнирање, имплементација и одржување на интерна контрола која што е релевантна за подготвување и објективно презентирање на финансискиот извештај којшто е ослободен од материјално погрешни прикажувања, без разлика дали се резултат на измами или грешки; избор и примена на соодветни сметководствени политики, како и правење на сметководствени проценки кои што се разумни во околностите. Раководството на субјектот е исто така одговорно за осигурување дека активностите, финансиските трансакции и информации, рефлексирани во финансискиот извештај се во согласност со релевантната законска регулатива, упатства и воспоставени политики.
- 1.5. Одговорност на ревизорите е да изразат мислење за финансиските извештаи од точка 1.1. врз основа на извршената ревизија. Оваа одговорност вклучува и изразување мислење за тоа, дали активностите, финансиските трансакции и информации рефлексирани во финансиските извештаи се, во сите материјални аспекти, во согласност со релевантната законска регулатива, упатства и воспоставени политики.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор

4

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

Оваа одговорност вклучува извршување на постапки за добивање ревизорски докази за тоа дали приходите и трошоците се користени за планираните намени утврдени од страна на законодавецот. Таквите постапки вклучуваат и проценка на ризикот од неусогласеност.

Ревизијата е извршена во согласност со Ревизорските стандарди на Врховните ревизорски институции (ISSAI). Овие стандарди налагаат да ги почитуваме етичките барања и да ја планираме и извршиме ревизијата со цел да добиеме разумно уверување за тоа дали финансиските извештаи се ослободени од материјално погрешни прикажувања. Ревизијата вклучува извршување на постапки за прибавување на достатни соодветни ревизорски докази како поткрепа на нашите заклучоци. Избраните постапки зависат од расудувањето на ревизорот, вклучувајќи ја и проценката на ризикот од материјална неусогласеност, без разлика дали е резултат на измами или грешки.

При проценка на ризикот, ревизорот ги разгледува внатрешните контроли релевантни за подготвување и објективно презентирање на финансиските извештаи со цел да се дизајнираат ревизорски постапки кои се соодветни во околностите, но не за целите на изразување на мислење за ефективноста на внатрешните контроли на општината. Ревизијата исто така вклучува проценка на соодветноста на користените сметководствени политики и на разумноста на сметководствени проценки направени од страна на овластеното лице на учесникот во изборната кампања, како и проценка на севкупното презентирање на финансиските извештаи.

Заради прашањата опишани во точка 3 – Наоди и препораки, ние не бевме во можност да добиеме достатен соодветен ревизорски доказ за да обезбедиме основа за изразување ревизорско мислење.

2. Цели, заснованост и период на вршење на ревизијата

2.1. Цел на ревизијата на финансискиот извештај е да му овозможи на ревизорот да добие разумно уверување за тоа дали финансискиот извештај земен како целина е ослободен од материјално погрешни прикажувања било поради измама или поради грешка, овозможувајќи му на ревизорот да изрази мислење за тоа дали финансискиот извештај е изготвен, во сите материјални аспекти, во согласност со применливата рамка за финансиско известување и да известува за финансискиот извештај и да комуницира, во согласност со ревизорските наоди.

Цел на ревизијата на усогласеност во врска со ревизијата на финансискиот извештај е ревизорот да добие разумно уверување за тоа дали активностите, финансиските трансакции и информациите рефлектирани во финансискиот извештај се, во сите материјални аспекти, во согласност со релевантната законска регулатива, упатства и воспоставени политики и да ја известува законодавната власт и други соодветни тела за наоди и расудувања.

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор

5

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

- 2.2. Финансискиот извештај кој е предмет на овој извештај е составен според применливата рамка за финансиско известување во РСМ.
- 2.3. Ревизијата од точка 1.1. погоре е планирана и извршена во периодот од 20.06.2022 до 01.07.2022 година, од тим на Државниот завод за ревизија.

3. Наоди и препораки

Прашањата кои ги покрива овој извештај беа дискутирани на завршниот состанок со овластеното лице на учесникот во изборната кампања, одржан на ден 26.09.2022 година.

Не се примени забелешки по Нацрт извештајот на овластениот државен ревизор број 13-307/7 од 27.10.2022 година.

Констатирани се следните состојби:

3.1. Усогласеност со закони и прописи

- 3.1.1. Во Изборниот законик утврдени се роковите во кои учесникот во изборната кампања е должен да поднесе Извештај со спецификација за трошоците за приходите и расходите на трансакциската сметка за изборната кампања од денот на нејзиното отворање до завршувањето на изборниот круг, вкупен финансиски извештај за приходите и расходите на изборната кампања, како и роковите за поднесување на 2 (два) извештаи со образец за примени донации на трансакциска сметка за финансирање на изборната кампања. Учесникот во изборната кампања, извештаите треба да ги достави до ДИК, ДЗР и ДКСК, кои се должни да ги објават на своите веб страници, а вкупниот финансиски извештај и до Собранието на РСМ и Советот на општината.

Со увид во доставената и расположлива документација ревизијата констатираше дека учесникот во изборната кампања до надлежните органи ги нема доставено дел од предвидените извештаи, односно не постапил согласно одредбите од Изборниот законик и тоа:

- не е изготвен и не е доставен до ДЗР, ДКСК и ДИК Извештај со образец за примените донации на трансакциската сметка за финансирање на изборната кампања (на единаесеттиот ден од денот на изборната кампања), што не е во согласност со член 84-б став 2 и став 7 од Изборниот законик и

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор 6

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕЌНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

- вкупниот финансиски извештај со спецификација за трошоци е за приходите и расходите во изборната кампања не е доставен до ДЗР, ДКСК, ДИК, Собрание на РСМ и советот на Општина Илинден што не е во согласност со член 85 став 1 и 3 од Изборниот законик.

Овластеното лице на учесникот во изборната кампања достави известување со кое информира за причината за недоставување на горенаведените извештаи, која се однесува на тоа дека не се извршени трансакции (приливи, одливи) преку сметката за изборна кампања, односно дека вкупниот промет е 0 денари.

Наведените состојби влијаат на уредно, навремено, транспарентно и реално известување за приходите и расходите на трансакциската сметка на учесникот во изборната кампања.

Ревизијата не дава препорака бидејќи се работи за група на граѓани кои еднократно за оваа изборна кампања го поддржуваат кандидатот.

3.1.2 Учесникот во изборната кампања трансакциската сметка „за изборна кампања“ не ја затворил во законски утврдениот рок, односно ја затворил на 06.07.2022 година, но со нејзиното затварање не извршил бришење на ЕДБ на субјектот регистриран пред надлежен орган. Ваквата состојба не е во согласност со член 71 став 12 од Изборниот законик каде е уредено дека со затворање на трансакциската сметка, се брише ЕДБ на субјектот регистриран пред надлежен орган.

Во текот на известувањето од извршената ревизија, со Решение од Централен регистар на РСМ на ден 12.10.2022 година извршено е бришење на субјектот во надлежниот регистар, поради што ревизијата не дава препорака.

4. Ревизорско мислење

Мислење за финансиски извештај

Според наше мислење, поради значењето на прашањата изнесени во точката 3.1. ние не бевме во можност да добиеме достатни соодветни ревизорски докази за да обезбедиме основа за нашето ревизорско мислење. Согласно на тоа, ние не изразуваме мислење за финансискиот извештај на сметката на Независна советничка листа - За подобар живот и среќни луѓе, носител Трајче Илиевски, Локални избори 2021 година, Општина Илинден.

Мислење за усогласеност со закони и прописи

Поради ограничување на делокругот објаснет во точката 3.1., ние не сме во можност да изразиме мислење за тоа дали активностите, финансиските трансакции и информации, рефлектирани во финансискиот извештај на сметката на Независна советничка листа - За подобар живот и среќни луѓе,

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор 7

1. _____

2. _____

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

носител Трајче Илиевски, Локални избори 2021 година, Општина Илинден, се во согласност со релевантната законска регулатива, упатства и воспоставени политики.

5. Останати прашања

Финансирање на изборната кампања

5.1. Со донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Изборниот законик во 2020 година¹, во член 83 став 2 уредено е дека изборната кампања може да се финансира, меѓу другите извори и од средства од редовната сметка на политичката партија. Имајќи ја предвид оваа одредба, укажуваме дека дадена е законска можност, средствата добиени од Буџетот на РСМ за финансирање на редовното работење на политичките партии да се прелеваат како финансиски средства со кои ќе се покриваат трошоци на учесниците во изборните кампањи, што ќе доведе до финансирање на изборната кампања со средства од Буџетот на РСМ во повисок износ од утврдениот во Буџетот на РСМ за секој поединечен изборен процес.

Имајќи го во предвид наведеното ревизијата смета дека потребно е да се преиспита член 83 став 2 од Изборниот законик во делот на финансирање на изборната кампања со средства од редовната сметка на политичката партија.

Исто така укажуваме дека уредувањето на изворите на финансирање на изборната кампања не даваат јасно разграничување од причина што средствата од членарина и средствата од донации на политичка партија исто така се средства од редовната сметка на политичката партија.

Имено, согласно член 13 од Законот за финансирање на политичките партии, донациите претставуваат приватни извори на финансирање на политичките партии, додека во член 16 од наведениот закон е уреден износот на поединечната донација и тоа:

- физички лица до висина од 30 просечни нето плати во Републиката и
- правни лица во висина од 60 просечни плати во Републиката,

исплатени во претходниот месец и објавени од Државниот завод за статистика, кој износ не смее да биде кумулиран повеќе од еднаш годишно.

Со донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Изборниот законик од 16.02.2020 година, во член 83 став 2 уредено е дека изборната кампања може да се финансира и од:

- донации на политичка партија,
- физички лица во висина од 3.000 евра во денарска противвредност и
- правни лица во висина од 30.000 евра во денарска противвредност.

¹ „Службен весник на Република Северна Македонија“ број 42/20

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

Ревизијата укажува дека во услови на дадена законска можност за финансирање на изборната сметка со донации на политичката партија потребно е допрецизирање на член 83 од Изборниот законик, во делот на финансирање на изборниот процес од донации од политичка партија, во однос на поединечните и вкупните лимити на средства.

- 5.2. Со донесување на Законот за изменување и дополнување на Изборниот законик од 15.09.2021 година („Службен весник на Република Северна Македонија број 215/21“) се изврши измена на член 76-д став 5 со која се утврди висината на вкупните средствата кои ќе се обезбедуваат од Буџетот на РСМ за платеното политичко рекламирање и нивната распределба по одделните учесници во изборната кампања, *кои не смеат да ја надминат сумата од 2 (две) евра во денарска противвредност без пресметан ДДВ, по запишан избирач од вкупно запишани избирачи на територијата на Република Северна Македонија, а за локални избори дополнително по 1 (едно) евро во денарска противвредност без пресметан ДДВ по запишан избирач на територијата на општината каде се одржува втор круг на гласање и за претседателски избори доколку има втор круг дополнително по 1 (едно) евро во денарска противвредност без пресметан ДДВ по запишан избирач од вкупно запишани избирачи на територијата на Република Северна Македонија.*

Во однос на критериумите кои ќе се применуваат при распределба на овие средства по одделните учесници во изборната кампања, утврдена е распределба на вкупните средства по претходен писмен договор на следниов начин:

- најмногу 45% од средствата може да искористат двете најголеми политички партии од позицијата кои на последните избори за пратеници во Собранието на Република Македонија освоиле најмногу гласови;
- најмногу 45% од средствата може да искористат двете најголеми политички партии во опозиција кои на последните избори за пратеници во Собранието на Република Македонија освоиле најмногу гласови;
- најмногу 7% од средствата може да искористат политичките партии во Собранието на Република Македонија кои на последните избори за пратеници не освоиле доволно пратеници да формираат пратеничка група и
- најмногу 3% од средствата може да искористат политичките партии кои не се застапени во Собранието на Република Македонија или кандидати.

Ревизијата смета дека потребно е да се доуреди член 76-д став 5 и тоа во делот на:

- распределбата на вкупните средства за платено политичко рекламирање според принципот 45%, 45%, 7% и 3% не обезбедува објективни критериуми за распределба на јавните средства, давајќи значителна предност на најголемите парламентарни партии, притоа ограничувајќи ги можностите на останатите партии и независните кандидати да ги претстават своите програми на радиодифузерите, електронските и печатените медиуми;

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор

9

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

- одредбата за склучување на претходен писмен договор помеѓу учесниците во изборната кампања создава можност распределбата на средствата за платено политичко рекламирање да се врши на различен начин и % помеѓу политичките партии во позиција/опозиција,/политичките партии во Собранието на РСМ кои на последните избори за пратеници не освоиле доволно пратеници да формираат пратеничка група/политичките партии кои не се застапени во Собранието или кандидати, без притоа да постои јасно утврдени мерливи критериуми за распределба на овие средства и
- во пропишаниот начин на утврдување на вкупните средства за локалните избори, кои не смеат да ја надминат сумата од 2 (две) евра во денарска противвредност без пресметан ДДВ, по запишан избирач од вкупно запишани избирачи на територијата на РСМ, а за локални избори **дополнително по 1 (едно) евро во денарска противвредност без пресметан ДДВ по запишан избирач на територијата на општината каде се одржува втор круг на гласање**, отсуствува утврдување на јасни критериуми дали дополнителни средства за втор круг од локалните избори ќе се обезбедат од вкупно запишани избирачи на територијата на општините во кои се одржува втор круг на гласање, независно од тоа дали учесниците во изборниот процес настапуваат со свои кандидати во општините каде се одржува втор круг на гласање.
Имајќи го во предвид наведеното, потребно е надлежните органи да преземат активности за доуредување на одредбите на член 76-д од Изборниот законик во делот на обезбедување и распределба на средствата од Буџетот на РСМ наменети за платено политичко рекламирање.

5.3. Во член 75 став 5 од Изборниот законик е пропишано дека *„радиодифузерите, печатените медиуми и електронските медиуми (интернет порталите), како и нивните поврзани лица не смеат на било каков начин да финансираат или да даваат донации на политичките партии“*. Како поврзани лица се сметаат лицата дефинирани во членот 36 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги.

Дефинираниот опфат на поврзани лица го отежнува нивното препознавање во случај кога истите ќе се јават како донатори во изборна кампања.

Поради наведеното ревизијата смета дека е потребно во Изборниот законик да се уреди начинот на кој донаторите ќе докажат/потврдат дека не се „поврзани лица“, со радиодифузерите, печатените медиуми и електронските медиуми (интернет порталите) при финансирање или давање донации на политичките партии.

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

5.4. Во член 85 став 5 од Изборниот законик уреден е начинот на постапување на група избирачи како учесници во изборна кампања, во случаи кога постои вишок на собрани средства на сметката за изборна кампања, за кои е предвидено да се подарат во добротворни цели.

Ревизијата смета дека постои потреба од законско регулирање на одредбите од член 85 од Изборниот законик, во делот на начинот на постапување за случаите кога во Вкупниот финансиски извештај се прикажани:

- вишок на собрани средства, кога како учесник во изборната кампања не се јавува само група на избирачи, туку и политичка партија или коалиција, со што ќе се обезбеди еднакво постапување за сите учесници во изборната кампања дефинирани во член 2 став 1 точка 14 од Изборниот законик и
- неплатени обврски, во насока на пропишување на одредба со која ќе се уреди дека учесникот во изборната кампања може да преземе обврски само во рамки на обезбедените средства, имајќи го притоа во предвид член 71, став 10 од Изборниот законик, во кој е уредено дека сите трошоци за кампањата исклучиво ќе се покријат од средствата на сметката за изборна кампања.

5.5. За Изборот за членови на советите на општините и советот на Градот Скопје и за градоначалници на општините и градоначалник на Градот Скопје 2021 година, Советот на АААВМУ со цел обезбедување прецизни правила за дозволеното времетраење на платеното политичко рекламирање на реален час емитувана програма има донесено Упатство² со кое е уредено дека *„подносителите на листи кои јавно декларираат поддршка на кандидати од група избирачи за општините и Градот Скопје, а во кои немаат свои кандидати, можат дел од своето закупено време за платено политичко рекламирање да користат за рекламирање на овие кандидати, притоа јасно означувајќи дека тие се наречатели на рекламирањето, а не кандидатите кои ги поддржуваат“*.

Со извршената анализа на одредбите од Изборниот законик ревизијата констатира дека со истиот не е пропишана обврска за донесување на наведеното упатство од страна на АААВМУ, а со тоа и уредување на работи поврзани со изборните активности надвор од законот.

Имајќи го во предвид наведеното, ревизијата смета дека е потребно да се преземат мерки за доуредување на Изборниот законик и тоа во делот дали може коалиција или политичка партија да поддржи независен кандидат - група избирачи и да ги користи доделените средства за платено политичко рекламирање за независниот кандидат - група избирачи, доколку може во кои услови и на кој начин и дали при таквата поддршка истиот има право да ги користи и средствата што му следуваат како независен кандидат.

² Упатство за платено политичко рекламирање за локалните избори за 2021
број 01-3487/1 од 24.09.2021

Исто така потребно е во Изборниот законик да се утврдат одредби со кои јасно ќе се определат дали и за кои надлежности АААВМУ има право да донесува подзаконски акти кои се однесуваат на регулирањето на изборниот процес вклучително и платеното политичко рекламирање притоа имајќи предвид дека со подзаконски акти не може да се доделуваат права и/или да се наметнуваат обврски кои не се предвидени со закон.

Рекламни паноа и билборди

- 5.6. Во Конечните извештаи за извршените ревизии на Вкупниот финансиски извештај за приходите и расходите на сметките на учесниците во изборната кампања во минати години, овластениот државен ревизор ја истакна состојбата со закупот на рекламни паноа и билборди, како платено политичко рекламирање на учесниците во изборната кампања и потребата за изготвување и доставување на извештаи за искористените рекламни паноа и билборди и средствата кои се платени или се побаруваат по таа основа, од страна на правните лица кои стопанисуваат со рекламните паноа и билборди, општините во Републиката и градот Скопје.

Со донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Изборниот законик во февруари 2020 година, („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 42/2020) извршено е дополнување на член 78-а, став 8, каде е уредено дека правните лица кои стопанисуваат со рекламните паноа и билборди се должни да поднесат извештај за доделените локации за секој учесник во изборната кампања, средствата кои се побаруваат од секој учесник како и средствата кои се наплатени, но не е пропишана наведената обврска и за општините во РСМ и градот Скопје да изготват и достават извештај за искористените рекламни паноа и билборди и средствата кои се платени или се побаруваат по таа основа, поради што отежнато е потврдувањето на исплатените средства за закуп на рекламни паноа и билборди.

За надминување на утврдената состојба односно за зголемување на транспарентноста на вкупното и поединечното политичко рекламирање на учесниците во изборната кампања, потребно е надлежните органи да преземат активности за доуредување на одредбите од Изборниот законик во делот на пропишување на обврската за доставување на извештај за искористените рекламни паноа и билборди од страна на општините во РСМ и градот Скопје.

Следење на медиумско претставување на учесниците во изборна кампања на електронските медиуми (интернет портали)

- 5.7. Со измените и дополнувањата на Изборниот законик од 30.07.2018 година извршено е менување на член 76-в со кој за електронските медиуми (интернет портали) наместо Агенцијата, ДИК добива надлежности во делот на следење и

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор 12

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

известување за изборното медиумско претставување на електронските медиуми (интернет портали), како и покренување на прекршочни постапки против истите во случај на непостапување по законикот.

Со измените и дополнувањата на Изборниот законик од февруари 2019 година и февруари 2020 година, сите горенаведени активности кои треба да ги спроведува ДИК во однос на надзорот на интернет порталите се бришат, без определување на институција надлежна за следење и надзор на изборното медиумско претставување преку интернет порталите.

Истакнуваме дека останата е законската обврска електронски медиуми (интернет портали) да се регистрираат во Регистарот на електронски медиуми (интернет портали) кои обезбедуваат платено политичко рекламирање за учесниците во изборната кампања, кој го води ДИК, да доставуваат ценовници и Извештај за рекламниот простор искористен од секој од учесниците во изборната кампања и средствата кои се платени или се побаруваат по таа основа.

Наведената состојба упатува на потреба во Изборниот законик да се определи надлежен орган за следење и известување за изборното медиумско претставување на електронските медиуми (интернет портали).

- 5.8. Согласно одредбите на член 76-д став 11 од Изборниот законик, уредено е дека за закуп на рекламен простор на електронски медиуми потребно е доказ за застапеност на банерот на електронскиот медиум односно примерок (принт скрин) од објавениот банер со јасно видлив и читлив датум, како и писмени изјави за реализирани импресии за секој ден од периодот за кој е закупен рекламниот простор на електронскиот медиум.

Истакнуваме дека со приложување на примерок (принт скрин) од секој објавен банер и писмените изјави за реализирани импресии не се обезбедува доволен и веродостоен доказ за реално потврдување на периодот на рекламирање и количината на реализирани импресии во дадениот период, имајќи ја во предвид можноста електронските медиуми (порталите) самостојно да го менуваат датумот на објава на банерите (фиксни и импресии). Исто така, прилог писмените изјави за реализирани импресии за секој ден од периодот за кој е закупен рекламниот простор на електронскиот медиум (интернет портал) не претставуваат сигурен доказ со кои би се потврдил бројот на реализирани импресии во услови кога не е уредена законска обврска за користење на софтвер кој ќе има техничка можност за собирање на метрички и статистички податоци за активност на банерите.

Имајќи го во предвид наведеното ревизијата смета дека е потребно да се дополнат одредбите од Изборниот законик и да се определи надлежна институција за воспоставување на интероперабилен систем за размена и контрола на податоци за активност на банерите во кои ќе бидат вклучени сите засегнати страни.

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

5.9. Во член 69-а од Изборниот законик е уредено дека за изборна кампања се смета јавно собирање и други јавни настани организирани од страна на учесникот во изборната кампања, јавно истакнување на плакати, видео презентации на јавни места, изборно медиумско и интернет претставување, дистрибуирање на печатени материјали и јавно претставување на потврдените кандидати од надлежните изборни органи и нивните програми.

Истакнуваме дека за интернет претставувањето кое учесниците во изборната кампања го вршат преку социјалните мрежи не е уреден начинот на организирање, плаќање, следење и известување до надлежните органи за овој вид на изборно претставување.

5.10. Електронските медиуми (интернет портали) согласно Изборниот законик се форма на платено политичко рекламирање кои овозможуваат директен пристап на учесниците во изборната кампања до избирачите, преку кои за паричен надоместок од Буџетот на РСМ се промовираат изборните програми, ставови и кандидати.

Согласно одредбите на наведениот закон, вкупната сума³ која еден учесник може да ја потроши за медиумско претставување на сите електронски медиуми печатени медиуми, не може да опфаќа повеќе од 25% од распределените финансиските средства за платено политичко рекламирање.

Ревизијата истакнува дека во Република Северна Македонија не постои законско решение со кое се пропишуваат основните начела и услови што треба да бидат исполнети од страна на интернет порталите за вршење на дејноста.

Исто така со одредбите на Изборниот законик не се утврдени критериуми и услови за квалификација на статусот на интернет медиумите да вршат рекламирање (период на работење како правно лице, сопственичка структура или формат на медиум).

Имајќи во предвид дека интернет порталите претставуваат доминантна форма за рекламирање на учесниците во изборната кампања, како и дека за истите се алоцираат значителен износ на државни средства, ревизијата смета дека е потребно во Изборниот законик да се доуредат условите и критериумите кои е потребно да ги исполнат електронските медиуми за да имаат можност да користат средства за политичко рекламирање од Буџетот на РСМ.

5.11. Со член 76-д, точка б од Изборниот законик уредено е дека сумата која може да се исплати на еден електронски медиум (интернет портал) и печатени медиуми од еден учесник во изборниот процес, не може да биде поголема од 15.000 (петнаесет) илјади евра во денарска противвредност без вклучен ДДВ.

Ревизијата укажува дека со ваквото законско решение се овозможува едно

³ За изборната кампања Локални избори 2021 година, од средствата од Буџетот на РСМ исплатени се средства во вкупен износ од 57.516 илјади денари, што претставува 25% од вкупно распределените средства од буџетот – Извор - ДКСК

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

правно лице со повеќе интернет портали да добие онолку максимални суми колку што има портали.

Имајќи го во предвид наведеното, ревизијата е на мислење дека е потребно законски да се пропишат јасни и прецизни критериуми за распределба на буџетските средства наменети за платено политичко рекламирање на електронските медиуми (интернет портали).

Рок за уплата на донации

5.12. Во Конечните извештаи за извршените ревизии на Вкупниот финансиски извештај за приходите и расходите на сметките на учесниците во изборната кампања во минати години, овластениот државен ревизор ја истакнуваше потребата од преиспитување на крајниот рок за уплата на донации за финансирање на изборната кампања кој согласно член 71 став 6 од Изборниот законик е предвиден до денот на затворање на трансакциската сметка.

Со донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Изборниот законик од 16.09.2021 година, во член 14 извршена е измена на член 71 став 11 од Изборниот законик со што се менува рокот за затворање на трансакциската сметка односно истиот е определен на 45 дена наместо претходно утврдените 60 дена.

Истакнуваме дека и покрај намалувањето на рокот на затворање на трансакциската сметка и понатаму оставена е можноста за уплата на донации и по објавување на конечността на резултатите од изборната кампања.

Исто така Извештај со образец за примените донации на трансакциската сметка за финансирање на изборната кампања, кој учесникот во изборната кампања е должен согласно член 84-б став 3 од Изборниот законик да го достави до надлежните институции еден ден по завршување на изборната кампања, не ги содржи сите уплатените донации односно донациите за период од 45 дена и тоа од денот на објавувањето на конечните резултати до денот на затворање на сметката.

Имајќи ги предвид наведените состојбите ревизијата смета дека во Изборниот законик потребно е да се преиспита вака утврдениот краен рок за уплата на донации односно потребно е да се утврди донациите да се уплатуваат најдоцна до денот на завршување на изборната кампања.

Финансиски извештаи

5.13. Со донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Изборниот законик во февруари 2020 година, („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 42/2020) извршено е дополнување на член 84-б со став 8, каде е уредено дека „....., *Финансиските извештаи на учесникот во изборната кампања е должен да ги изготви според одредбите на Законот за сметководството за непрофитните организации,*.....“

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор 15

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

Истакнуваме дека во член 17 од Законот за сметководството за непрофитните организации е уредено дека непрофитните организации се должни да состават основни финансиски извештаи и тоа: биланс на состојбата, биланс на приходи и расходи и белешки кон финансиските извештаи.

Имајќи предвид дека во член 85 став 1 од Изборниот законик е уредено дека „Учесникот во изборната кампања е должен да поднесе Вкупен финансиски извештај со спецификација за трошоците за приходите и расходите во изборната кампања,, ревизија смета дека потребно е да се изврши доуредување на член 84-б, став 8 од Изборниот законик со кој ќе се даде можност Министерството за финансии со подзаконски акт да го уреди начинот на водење на деловните книги и подготвување на финансиските / финансискиот извештај за изборната кампања почитувајќи ги сите видови / извори на финансирање на изборната кампања кога не секогаш истите предизвикуваат паричен прилив на трансакциската сметка.

Исто така во однос на именувањето на финансискиот извештај „Вкупен финансиски извештај со спецификација за трошоците за приходите и расходите во изборната кампања,, потребно е во називот да се усогласи терминот „трошоци“ со Законот за сметководството на непрофитните организации.

Казни и прекршочни одредби

- 5.14. Во член 189-а од Изборниот законик предвидена е глоба во износ од 4.000 евра во денарска противвредност за радиодифузерот или печатениот медиум и глоба во износ од 500 до 1.500 евра во денарска противвредност на одговорниот уредник, кој нема да поднесе извештај за рекламниот простор искористен од секој учесник во изборната кампања и средствата кои се платени или се побаруваат по таа основа, најдоцна 15 дена по денот на завршувањето на изборната кампања предвидено во член 85-а од Изборниот законик. Од причина што прекршочни казни се предвидени само за радиодифузери и печатени медиуми, а не и електронските медиуми (електронските портали) кои исто така имаат обврска за доставување на наведениот извештај, ревизијата е на мислење дека е потребно доуредување на Изборниот законик со што и електронските медиуми (електронските портали) ќе бидат опфатни во делот на Казни и прекршочни одредби.

Други прашања

- 5.15. Системот на финансиско известување за време на изборна кампања е уреден со одредбите на член 84-б и 85 од Изборниот законик, согласно кои учесниците во изборниот процес имаат обврска во различен временски период од изборната кампања до надлежните институции ДИК, ДЗР, ДКСК, Собрание на РСМ, советот на општините и советот на Градот Скопје да доставуваат извештаи за остварени приходи од сите извори, примени донации, извештај со

Ревизорски тим:

1. _____
2. _____

Овластен државен ревизор 16

**НЕЗАВИСНА СОВЕТНИЧКА ЛИСТА-ЗА ПОДОБАР ЖИВОТ И СРЕКНИ ЛУЃЕНОСИТЕЛ
ТРАЈЧЕ ИЛИЕВСКИ ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2021 ГОДИНА ОПШТИНА ИЛИНДЕН
КОНЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ НА ОВЛАСТЕНИОТ ДРЖАВЕН РЕВИЗОР**

спецификација на трошоци и вкупен финансиски извештај. Со извршената анализа на искажаните податоци во извештаите утврдивме дека постои различно презентирање на исти податоци, од причина што пополнувањето на наведените извештаи го вршат лица кои не се доволно запознаени со обврските за известување, се доставуваат извештаи со сите податоци за приходите и расходите со кои се располага во моментот, а не оние што се бараат.

Имајќи го во предвид наведеното, ревизијата констатира дека со Изборниот законик не е предвиден орган/институција надлежна за организирање и спроведување на обуки со цел запознавање на учесниците во изборната кампања за нивните обврски и начинот на презентирање на податоците, поради што е потребно доуредување на Изборниот законик во делот на одредување на орган за спроведување на обуки поврзани со обврските за финансиско известување, со што ќе се придонесе за подобрување на транспарентноста за навремено информирање на јавноста за финансирањето на изборната кампања.

5.16. Ревизијата укажува на потреба од номотехничко уредување на Изборниот законик поради тоа што одредени точки на одредени членови немаат следственост и во исто време во самите одредби на одредени членови има погрешно повикување.

5.17. Правната рамка со која се уредува начинот, условите и постапката за избор на претседател на РСМ, за избор на пратеници во Собранието на РСМ, за членови на советите на општините и Советот на градот Скопје, за избор на градоначалник на општина и градоначалник на градот Скопје, начинот и постапката на евидентирање на избирачкото право, водење на Избирачкиот список, определување на границите на изборните единици и утврдувањето, менувањето и објавувањето на избирачките места, како и условите за функционирање на избирачките места, се темели на Изборниот законик.

Со извршениот увид во наведените законски акти ревизијата констатира дека до периодот на известување од извршената ревизија истиот е повеќе пати менуван и дополнуван и не постои пречистен текст.

Ревизијата смета дека е потребно Собранието на Република Северна Македонија да ја задолжи Законодавно - правната комисија на Собранието на РСМ да утврди пречистен текст на Изборниот законик и истиот термилошки да го усогласи со уставот и со правниот систем.